

ОНИЩЕНКО

Майя Анатоліївна

masya.onishchenko@mail.ru

УДК 658.14.012.22

СЕЙСЕБАЄВА

Наталія Григорівна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ
ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ
ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ
ГОСПОДАРЮВАННЯ

THEORETICAL BASES OF
MANAGEMENT OF RECEIVABLES AND
PAYABLES IN MODERN CONDITIONS OF
MANAGING

студент, Запорізький національний університет

к.е.н., Запорізький національний університет

Стаття присвячена визначенню суті дебіторської і кредиторської заборгованості. У статті запропоновано шляхи мінімізації величини заборгованості підприємства.

Статья посвящена определению сущности дебиторской и кредиторской задолженности. В статье предложено пути минимизации величины задолженности предприятия.

The article is devoted to determination of an essence of receivables and payables. In article the ways of minimization of entity debt size is offered.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, платоспроможність, рентабельність

Ключевые слова: дебиторская задолженность, кредиторская задолженность, платежеспособность, рентабельность

Keywords: receivables, accounts payable, solvency, profitability

ВСТУП

В сучасних умовах господарювання значна частина підприємств доходить до межі банкрутства через неспроможність ефективно управляти своїми оборотними активами. Перед підприємствами досить гостро постало питання приросту та неефективності управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, виникнення безнадійних боргів.

Управління дебіторською заборгованістю забезпечує належний імідж підприємства як надійного позичальника, а управління кредиторською заборгованістю забезпечує високий рівень платоспроможності, фінансової стійкості (через відсутність необхідності залучення кредитних коштів для здійснення розрахунків з кредиторами) та належного рівня рентабельності.

Дослідженню даної проблеми присвячено наукові праці таких вітчизняних та закордонних науковців як: М.Д. Білика, О.А. Боровика, Є.В. Дубровської, О.М. Кияшка, С.А. Кравченка, О.В. Попазова, В.В. Смачила, О.О. Тучака, Л.В. Черненка та інших[6].

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні змісту та сутності управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові надбання, матеріали періодичних видань, дані статистики.

При проведенні дослідження використано методи статистично-аналітичні та порівняння і узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Важливою запорукою забезпечення платоспроможності підприємства є вміння планомірно та раціонально керувати кредиторською та дебіторською заборгованістю. Така умова полягає у регулярному моніторингу за обсягом та співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості, показниками їх оборотності і періодом погашення.

Управління кредиторською та дебіторською заборгованістю ототожнюють з управлінням оборотними активами та джерелами оборотних коштів, які є вкрай важливими для забезпечення платоспроможності підприємства. Взагалі дебіторська заборгованість є оборотними активами, які вилучені на певний момент, саме тому, чим швидше підприємство отримає кошти за надані товари, роботи та послуги, тим кращим є його фінансовий стан.

Саме зростання вартості дебіторської заборгованості свідчить про надання підприємством позик у товарній формі своїм споживачам [3].

Ефективне управління дебіторською заборгованістю відбувається за рахунок розробки політики, яка представляє собою складову частину загальної політики управління оборотними активами, яка створена для оптимізації загального розміру заборгованості перед підприємством.

Таблиця 1

Методи управління дебіторською заборгованістю підприємства [2, 5]

Методи	Характеристика
Юридичні	Подача позову досуду, претензійна робота, тощо.
Психологічні	Нагадування боржнику по факсу, телефону, пошті про його заборгованість, застосування ЗМІ, або розповсюдження інформації поміж суміжних постачальників.
Економічні	Застосування штрафних санкцій (пеня, штраф, неустойка) за прострочення платежу, призупинення постачання продукції, передача майна та майнових прав в заставу.
Фізичні	Арешт майна особи, яка є боржником.

Величина дебіторської заборгованості залежить від обсягів продажу, умов розрахунку з 10 покупцями, періоду відстрочки платежу, платіжної дисципліни покупців, організації контролю за станом розрахунків з дебіторами, претензійної роботи на підприємстві. Як правило зменшення обсягів дебіторської заборгованості розцінюється позитивно, але якщо дебіторська заборгованість зменшується за рахунок скорочення обсягів відвантаженої продукції, то це призводить до зниження ділової активності підприємства. Також бажано, щоб структура дебіторської заборгованості не містила простроченої, безнадійної, віднесеної до резерву сумнівних боргів заборгованості.

У разі виникнення таких статей варто провести аналіз дебіторської заборгованості в позиції строків неплатежу. Суть даного дослідження полягає у градації заборгованості відповідно за строками (до 3 місяців, від 3 до 6 місяців, від 6 до 12 місяців), порівнянні її в динаміці та визначенні причин збільшення тривалості перебування коштів у дебіторській заборгованості [3].

Поряд з дебіторською заборгованістю підприємства варто розглядати і кредиторську, яка інтерпретується як залучення деякої частини

оборотних коштів у господарську діяльність. Знову ж таки в процесі дослідження кредиторської заборгованості з позиції платоспроможності звертають увагу на склад, структуру, якість та співвідношення її з дебіторською заборгованістю.

Політика управління кредиторською заборгованістю ґрунтується на забезпеченні підприємства капіталом на вигідних умовах для фінансування потреб розвитку підприємства.

Впровадження ефективної політики управління кредиторською заборгованістю підприємства дає змогу розширювати базу контрагентів, відкривати нові ринки збуту продукції.

Успішне управління кредиторською заборгованістю постійно пов'язане з контролем за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості та моніторингом стану розрахунків за простроченою заборгованістю. Вважають, що ідеальним для будь-якого підприємства є таке співвідношення коли кредиторська заборгованість перевищує дебіторську на 10-20% [3].

Суб'єкту господарювання доцільно також створити спеціальний відділ, який здійснюватиме контроль дебіторської та кредиторської заборгованості.

Таблиця 2

Напрямки мінімізації величини дебіторської заборгованості підприємства [1, 2]

№	Характеристика
1	Визначення рівня ризику несплати дебіторами своїх рахунків, поглиблений аналіз їх платоспроможності, фінансового стану, встановлення певних стандартів їх оцінки та ведення картотеки боржників.
2	Збільшення числа споживачів, що зменшить ризик несплати значним одним чи кількома покупцями, визначення кількості потенційних дебіторів.
3	Вчасне визначення заборгованості, яка є сумнівною.
4	Своєчасне оформлення та надання розрахункових документів.
5	Здійснення претензійної роботи у співпраці з юридичною службою.
6	Припинення відносин з дебіторами, які є порушниками платіжної дисципліни.
7	Систематичне здійснення інвентаризації заборгованості.

Таблиця 3

Напрямки мінімізації дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства [2, 4]

№	Характеристика
1	2
1	Обґрунтування можливості виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості, аналіз замовлень та оформлення розрахунків.
2	Визначення політики, при якій буде надаватись кредит, та термінів інкасації для різних груп дебіторів та кредиторів.

1	2
3	Аналіз та аранжування дебіторів і кредиторів залежно від величини закупівель, запропонованих умов сплати та історії кредитних взаємовідносин, визначення невігідних відносно інкасації видів товарів.
4	Контроль взаєморозрахунків з дебіторами та кредиторами за відстроченою чи простроченою заборгованістю, визначення причин виникнення порушень договірної дисципліни та реальної вартості існуючої кредиторської та дебіторської заборгованості підприємства.
5	Своєчасне визначення засобів прискорення оборотності оборотних активів та зменшення величини безнадійних боргів.
6	Забезпечення умов продажу, що гарантуватимуть надходження грошових коштів, а також здійснення прогнозів надходжень на основі термінів інкасації.

Як показують дослідження, на деяких підприємствах кредиторська заборгованість перевищує дебіторську в десятки разів. При цьому варто зазначити, що значні обсяги дебіторської заборгованості можуть бути ознаками раннього банкрутства [3].

ВИСНОВКИ

Отже, необхідною умовою ефективного функціонування підприємства є своєчасний та якісний менеджмент дебіторської та кредиторської заборгованості. Основним завданням є удосконалення системи моніторингу та аналізу співвідношення заборгованостей. Впровадження напрямків мінімізації рівня дебіторської та кредиторської заборгованості дасть можливість підприємствам підвищити рентабельність своєї діяльності, підвищити платоспроможність та мінімізувати ризики фінансової стійкості; своєчасне реагування на негативні зміни у структурі зобов'язань дозволить підприємству вживати заходів щодо зменшення загрози настання негативних явищ, і погіршення фінансового стану підприємства.

Список використаних джерел

1. Вірстюк Н.В. Удосконалення системи обліку та управління дебіторської заборгованості на сучасному етапі / Н.В. Вірстюк, І.І. Воронцова // Буковинська державна фінансова академія. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/13_NMN_2011/Economics/7_86543.doc.htm.

2. Єригіна І.О. Проблема управління дебіторською

заборгованістю підприємства та шляхи її вирішення / І.О. Єригіна // Криворізький економічний інститут «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Серія: Економічні науки [Електронний ресурс] / Облік та аудит. – Режим доступу: www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Economics/-63411.doc.htm.

3. Крейдич І.М. Умови забезпечення платоспроможності підприємств в контексті їх фінансової безпеки / І.М. Крейдич, О.С. Наконечна, О.С. Харченко // Економічний вісник НТУУ «КПІ»: збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 12. – С. 190–198. – Бібліогр.: 16 назв.

4. Лівощко Т. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю промислового підприємства / Т. Лівощко, Ю. Сезонко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної компанії. – 2013. – Випуск 4. – С. 88-93. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www-zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_4_088.pdf.

5. Напрямки мінімізації дебіторської та кредиторської заборгованості в структурі балансу підприємства [Електронний ресурс] / Г.І. Гулюк // Науковий блог Національний університет «Острозька академія». – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/author/hanna-huliuk/>.

6. Скляр Є.В. Теоретичні засади дослідження дебіторської та кредиторської заборгованостей / Є.В. Скляр, А.І. Храпливий // YoungScientist. – 2015. – Випуск № 5 (32)